

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LI. Gravissimè peccant, tam divinationem, magiam, & sortilegium
exercentes, quàm ariolos, magos, sortilegos consulemtes, eorumque
operâ utentes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

fapiat demonum invocationem. Tertia, quod ignota non contineant nomina. Quarta, quod S. Scripturæ verbis vana non misceantur verba, vel signa. Quinta, quod nulla spes ponatur in modo ligandi, vel in instrumento quo continentur. Sexta, quod nullus infallibilis effectus à talibus expectetur, vel promittatur, à Deo non promissus, ut supra.

391 Omnis itaque ille veri Dei cultus est superfluous, eoque titulo supersticiosus, quo aliquid ad Dei cultum usurpatur præter Dei & Ecclesiæ institutionem; receptamque fidelium consuetudinem, nec congruit fini cultus divini. Superfluum quippe est medium quod fini non congruit. Finis autem divini cultus est ut homo det gloriam Deo, & ei se subiciat mente & corpore, prout dixi. Et ideo quidquid homo facit quod pertinet ad Dei gloriam, & ad hoc quod mens hominis Deo subiciatur, & etiam corpus, per moderatam refrænationem concupiscentiarum, secundum Dei & Ecclesiæ ordinationem & consuetudinem timoratorum quibus convivit, non est superfluum in divino cultu. Si autem aliquid sit, quod, quantum est de se, non pertinet ad Dei gloriam, neque ad hoc quod mens hominis feratur in Deum, vel per quod carnis concupiscentiæ inordinatè refrænentur; aut etiam si fiat præter Dei & Ecclesiæ institutionem, vel contra communem timoratorum consuetudinem (quæ secundum Augustinum epist. 36. aliàs 86. ad Casulanum pro lege habenda est) totum hoc reputandum est superfluum, & supersticiosum: quia in exterioribus solum consistens, ad interiorem Dei cultum non pertinet. Unde Augustinus l. de vera Religione c. 3. id quod dicitur Luc. 17. *regnum Dei intra vos est*, inducit contra supersticiosos, qui scilicet exterioribus principalem curam impendunt.

392 Superstitionis falsi Numinis, juxta sanctum Augustinum l. 2. de doctr. Christ. cap. 20. & S. Thomam q. 92. a. 2. tres sunt species, idololatria, divinatio, & vana observantia, ad quam reducitur magia supersticiosa.

393 Irrationalitas est vitium deficiens in cultu Deo debito, descriptique potest irreverentia erga Deum, resque sacras. Sub ea comprehenduntur tentatio Dei, sacrilegium, blasphemia, simonia, & perjurium. De quibus omnibus consequenter est agendum.

CAPUT L.

Idololatria peccatorum omnium gravissimum est, si gravitas ipsius consideretur ex parte peccati.

394 Ita docet S. Thomas q. 94. a. 3. Est enim idololatria, quando honor soli Deo debitus creaturæ defertur, & ipsa pro Deo agnoscitur. Quod profectò gravissimum est crimen læsæ Majestatis divinæ. Sicut enim in terrena Republica gravissimum esse videtur, quod aliquis honorem regum alteri impendat, quam vero Regi, quia, quantum in se est, totum Rei-

publica perturbat ordinem; ita in peccatis que contra Deum committuntur (que tamen sunt maxima) gravissimum esse videtur, quod aliquis honorem divinum creaturæ impendat. Quia, quantum est in se, facit alium Deum in mundo, minuens principatum divinum. Propter quod à Tertulliano l. de idololatria dicitur principale crimen generis humani, summus seculi reatus. Et à S. Gregorio Nazianzeno orat. 38. *extremum & primum malorum.*

Dixi, si gravitas ipsius consideretur ex parte peccati: quia si consideretur ex parte peccantis, sicut dicitur gravius esse peccatum ejus qui peccat scienter, quam ejus qui peccat ignoranter; secundum hoc nihil prohibet, gravius peccare hereticos, qui scienter corrumpunt fidem quam acceperunt, quam idololatrias ignoranter peccantes. Et similiter etiam aliqua alia peccata possunt esse majora, propter majorem contemptum, ait S. Thomas ibidem.

Idololatria aliqua esse potest dumtaxat exterior, quæ quidpiam exteriori, non interiori idola colit. Et ista minus quidem peccatum est, quam idololatria interna simul & externa; est tamen etiam ipsa grande peccatum. Quia, ut S. Thomas, cum exterior cultus sit signum interioris, sicut est perniciosum mendacium, si quis verbis asserat contrarium ejus quod per veram fidem tenet in corde; ita est perniciosa falsitas, si quis exteriorem cultum exhibet alicui contra id quod sentit in mente. Unde S. Augustinus l. 6. de Civit. Dei c. 10. de Seneca, qui exteriori, non interiori idola coluit: iste (inquit) quem Philosophia quasi liberum fecerat, tamen quia illustri Populi Romani Senator erat, colebat quod reprehendebat, agebat quod arguebat, quod culpabat, adorabat. Quia videlicet magnum aliquid cum Philosophia docuerat, ne supersticiosus esset in mundo: sed propter leges civium, moreque hominum, non quidem ageret fingentem Scenicum in theatro, sed imitaretur in templo; eo damabilius, quod illa que mendaciter agebat, sic ageret, ut eum populus veraciter agere existimaret. De talibus Dominus ait: *Qui me erubuerit coram hominibus, erubescam & ego eum coram Patre meo.*

CAPUT LI.

Gravissime peccant, tam divinationem, magiam & sortilegium exercentes, quam ariolos, magos, sortilegos consulentes, eorumque opera mentes.

Id enim divinæ lege sub gravissima pena interminatione prohibitum est. Levit. 19. *Non declinetis ad magos, nec ab ariolis sciscitemini, ut polluatini per eos.* Et c. 20. *Anima que declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei.* Deut. 18. *Omnia hæc abominabitur Dominus.*

Enimvero quid magia? Est superstitio qua suspenda quadam & insolita facit supra vires humanum, virtute à demone accepta ex pacto cum

ipso inito. Quid divinatio? Est superstitiosa usurpationis futurorum, vel occultorum, naturaliter ab homine incognoscibilem, per recursum ad auxilium demonis. Atqui horridus est iste recursum, abominabileque pactum cum infensissimo Dei & hominum hoste. De iis namque Isa. 28. scriptum est: Percussimus foedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Est insuper demonis disciplina se subicere, ejusque documentis fidem adhibere, postquam ipsi solemniter abrenuntiavimus per Baptismum. Est denique fieri socium demoniorum, salutis suae inimicissimorum. Quod profecto crimen incutit horrorem. Magorum vero & Ariolorum peccati participes efficiuntur, qui ad ipsos recurrunt, eorumque opera utuntur ad obtinendos vel cognoscendos effectus, quos aliter obtinere vel cognoscere nesciunt.

398 Hinc graviter arguendi sunt illi, quorum tanta est ad sua quocumque modo conservanda cupiditas, ut dum agitur de morbis hominum, vel pecorum, vel de jactura rerum ipsis chararum, usque adeo timorem Dei abjiciunt, ut non horreat opem petere ab illis, qui cum nec extraordinaria scientia naturali, nec sanctimoniam celebres sint, extraordinarium aliquid per scientiam suam operari, vel per sanctimoniam a Deo non valent impetrare; facile proinde cognoscere possunt effectus illos non a Deo; sed a demonis virtute provenire. Ingens vero peccatum est a salutaribus se afflictionibus (quas Pater caelestis in bonum nostrum immittit nobis) eximere se velle per recursum ad ministros demonis, qui nihil nobis largitur, nisi ut divinae gloriae detrahat, & in aeternum nos perdat. Quamto salubrius ministerium demonis ministrorumque ipsius rejiceretur, etiam ubi alioqui vita amittenda foret: cum talis mors aliquid martyrio affine haberet, teste Chryostomo hom. 29. adversus Judaeos dicente: *Et nisi repuleris incantamenta, veneficia, aut magicas artes, etiamsi morbo moriaris, martyri perfectus fueris, eo quod aliis pollicentibus morbi levationem cum impietate, praepariis mortem cum pietate.*

399 Falluntur vero ministri illi demoniorum, dum excusare se volunt; ex hoc quod pro hominum vel pecorum curatione, vel alia ejusmodi re procuranda, non assumant aliquid mali; imo saepe aliqua sacrae Scripturae verba, vel etiam interdum alicujus pii operis exercitium jubeant. Primum, quia illi qui ad ipsos recurrunt, scire non solent qualia sint quae ab ipsis assumuntur, vel dicuntur. Secundum, quia etiam supponendo quod omnia ex se bona sint, equidem nec ex se, nec ex Dei promissione, nec ex institutione Ecclesiae talem vim habent. A quo igitur eam habent, nisi a demone? qui verba illa Scripturae, vel exercitia bona perniciosi ad inventionibus suis misceri vult, vel ad contemptum rerum sacrarum, vel ut simplices facilius decipiantur, vel ob utrumque simul.

400 Et ideo, secundum veterem Ecclesiae disciplinam, ab Ecclesia jubebantur ejici magici exercentes, & ipsorum opera utentes, prout constat ex can. 36. Concilii Laodicensis. Et pro nostris temporibus Concilium I. Mediolanense sub S. Carolo Borromeo severissime puniri jubet eos qui tales consulunt, vel contribuant ut consulantur.

Nec refert quod morbus, de cuius curatione agitur, certo proveniat ex aliquo maleficio: quia adhuc in isto casu non licet ad illos recurrere, ut illud cessare faciant, prout expressè monet Rituale Romanum, dum agit de exorcisantibus obsessos a demone, per os obsessi maleficium factum, & a quibus, & quomodo factum sit ostendente. Sic enim habet: *Caveat ne ob hoc ad magos, vel ad sagas, vel ad alios quam Ecclesia Ministros confugiat, aut ullà superstitione, aut alio modo illicito utatur.*

Neque hinc consequens est illicitum esse comburere, seu aliter destruere malefici signa, quibus malefici utuntur ad inferendum malum: quia destruendo illa, nec directè, nec indirectè ad maleficos recurritur ad aliquid obtinendum; sed dumtaxat auferuntur illa per quae maleficus nocere vult; & quibus mediantibus demon, ex pacto cum malefico, obligatur ad nocendum. Sic comburendo v. g. epistolam ex pacto praevio provocantem quempiam ad homicidium, non censetur quis directè vel indirectè recurrere ad illum, qui hominem interfecturus erat; sed solum destruere signum quo provocandus erat ad homicidium. Accedit quod maleficus maleficium frequenter non amoveat sine novo maleficio; periculum proinde esse, ne malefici eo utantur, dum ad ipsos recurritur.

Ad tollendum ergo maleficium, recurrendum ad remedia approbata a Deo & Ecclesia; qualia suggeruntur can. *si per sortiaris* 33. q. 1. ubi sic: *Si per sortiaris, atque maleficas artes, occulto, sed nunquam injusto Dei judicio permittente, & diabolo preparante, concubini noviter conjugatorum non sequitur; hortandi sunt, quibus ista eveniunt, ut corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusus lachrymis, & largioribus elemosinis, & orationibus, atque jejuniis Domino satisfaciant, & per exorcismos, & caetera ecclesiastica medicina munia, Ministri Ecclesiae tales, quantum Dominus annuerit, qui Abimelech ac domum ejus oratione sanavit, sanare procurent.*

Quemadmodum vero ad magos recurrere non licet contra morbum; ita nec ad ariolos seu divinatores, ut ab ipsis sciat aliquid futurum vel occultum. Quia nihil a demone petere possumus, directè, vel indirectè, nec ullam cum ipso societatem habere, juxta illud 1. Cor. 10. *Nolo vos socios fieri demoniorum;* Estque in isto recursum inordinatio aliqua, ultra eam quae est in recursum ad magos contra morbum; utpote in quo nihil divinum demoni tribuitur: cum demon, applicando activa

Tom. II.

[xviii]

passivis, morbos naturaliter curare possit. In recurſu vero ad ariolos, divinum aliquid dæmoni tribuitur, cognitio scilicet secretorum cordis, vel futurorum à libero hominis arbitrio dependentium, de quibus Isa. 44. *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dñi estis vos.*

405 Porro tres sunt famosiores divinationis species. Prima, per inspectionem astrorum. Secunda, per lineamenta manuum aut vultus. Tertia, per somnia. Quoad primam speciem, S. Thomas q. 99. a. 4. Est (inquit) considerandum, quid per celestium corporum inspectionem de futuris possit præcognosci: & de his quidem quæ ex necessitate eveniunt, manifestum est quod per considerationem stellarum possunt præcognosci; sicut Astrologi prænantiant eclipses futuras.... Siquis consideratione astrorum utatur ad præcognoscendos futuros casuales, vel fortuitos eventus, aut etiam ad cognoscendum per certitudinem futura opera hominum, procedit hoc ex falsa & vana opinione. Et sic operatio demonis se immisceat. Unde erit divinatio superstitiosa & illicita.

406 Reflexione etiam digna sunt verba Sixti V. in Bulla quæ incipit *cali & terra*, sequentia utique: *Nom est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Nec vero ad futuros eventus, & fortuitos casus præcognoscendos (futuris eventibus ex naturalibus causis necessariò vel frequenter provenientibus, quæ ad divinationem non pertinent, dumtaxat exceptis) ulla sunt vera artes, aut disciplina, sed fallaces & vana, improborum hominum astutià & demonum fraudibus inrodulta; ex quorum operatione, consilio, vel auxilio, omnis divinatio dimanat; sive quòd expresse ad futura manifestanda invocentur, sive quòd ipsi pravitate suâ, & odio in genus humanum, occulte, etiam præter hominis intentionem, se ingerant, & intrudant vanis inquisitionibus futurorum, ut mentes hominum perniciosè vanitatibus, & fallaci contingentiæ præsumptione implicentur, & omni impietatis genere depraventur.... Itaque cum futuros eventus in seipsis considerare, antequam fiant, sit Dei proprium, illud necessariò consequitur, ut Astrologi, & alii prædicti, qui huiusmodi futura prænantiant, aut præoscera quocumque modo, nisi Deo revelante, audent, injustè atque imprudenter, quod Dei est, sibi assumant & usurpent. Sic fit, ut dum ab eis, quod solius est Creatoris, perperam creaturis tribuitur, divina Majestas graviter lædatur, fides integritas violeatur, & animabus pretioso Christi sanguine redemptis, pestis atque exitium imponitur. Huc usque Sixtus V. astrologiam judicariam sub gravibus pœnis propterea prohibens, & damnans, omnemque ejusmodi divinationem dæmoni tribuendam ostendens. Quam etiam olim Concilium Toletanum I. damnaverat can. 15. hisce verbis: *Siquis astrologia vel maibesi existimat esse credendum, anathema sit, sumens utique astrologiam & mathesim pro vana illa scientia quæ hodie astro-**

logia judiciaria nuncupatur; quæ nimium ex inspectione astrorum ea prædicantur, quæ ex ipsis semper vel communiter, velut effectus naturales non sequuntur, quamvis hodie frequentissimè aliter sumantur, voxque *Maibesi* vix unquam his temporibus in malo illo sensu accipiat.

Eandem damnat Concilium Mediolanense I. 407 tit. de magicis artibus: *Astrologi, qui ex solis, luna, & aliorum astrorum motu, figura & aspectu, de hominum actionibus, quæ à libero voluntatis arbitrio proficiuntur, certo aliquid eventuum affirmant, gravibus pœnis plectantur.* Concilium quoque Remense anni 1583. cap. 6. de sortileg. *Ejusmodi divinationibus seu prædictionibus utentes, vel eisdem fidem adhibentes excommunicentur.* Similia habet Concilium Burdigalense ejusdem anni. Et Tholosanum anni 1590. cap. 12.

Eandem denique explodunt & reprobant sancti Patres, Ambrosius l. 4. Exam. c. 4. Augustinus l. 4. Confess. c. 3. & l. 2. de doctr. Christi. c. 22. dicens: *Ex ea notatione velle nascentium mores, actus, eventa prædicere, magnus error, & magna demencia est... Quare ista opiniones... quasi quadam cum demonibus pacta & convenia referenda sunt.* Propter quod c. 23. concludit: *Omnes igitur artes huiusmodi, vel nugatoria, vel noxia superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & demonum, quasi pacta infidelis & disolæ amicitia constituta, penitus sunt repudianda & fugienda Christiano.*

Ob eandem rationem libri de judiciaria 408 astrologia tractantes, prohibentur. Imò excipi solent à facultate legendi libros prohibitos. Tales tamen non censentur libri, quos almanachos vocant: quia nulla ipsis fides adhiberi solet; quam si quis adhiberet circa prædictiones futurorum à libero hominis arbitrio dependentium, graviter peccaret. Verùm proinde est quòd sæculo XVI. major ipsis quàm hodie fides adhiberetur: quandoquidem Concilium Toletanum anno 1590. celebratum, almanachos prohibeat, nisi ex eis prædictiones ejusmodi expungantur.

Contra secundam & tertiam speciem divinationis, Concilium Mediolanense I. ubi supra dicit: *Omniem divinationem ex lineamentorum corporis inspectione, ex sortibus, ex somniis, aliisque rebus, quibus per demonem incerta pro certis affirmantur, & huius generis reliqua, per quæ curiosorum & imperitorum hominum mentes facile decipiuntur, coercant & ejiciant Episcopi.* Enimverò quæ connexio inter somnia, vel lineamenta corporis, & futuras actiones à libero hominis arbitrio dependentes? Videri quidem posset majorem verisimilitudinem habere prædictio indolis melancholicæ, vel hilaris, ex colore & dispositione membrorum. Verùm adhuc fallax foret: cum idem homo, secundum diversam gratiæ operationem, diversaque circumstantias, à divina providentia unice depen-

dentes, diverso prorsus modo se gerat, & ea quæ, sive ex lineamentis, sive ex colore variaque membrorum dispositione prædicuntur, non solum dependant à libero arbitrio hominis cui prædicuntur, sed & à libero arbitrio aliorum.

410 Constat igitur omnes ejusmodi divinationes esse deceptorias, & si quando contingat aliquid evenire ex iis quæ divinata fuerunt, vel fortuito contingit, vel Deo nonnunquam id permittente in pœnam curiositatis interrogantium divinatores, ut dæmon ipso decipiat, contribuendo ut quadam ex effectibus prædictis contingant, ut sic decepti homines fidem superstitiosam adhibeant aliis ejusmodi divinationibus.

411 Contra eandem tertiam divinationis speciem, præter verba laudati Concilii Mediolanensis, militat 1°. Scriptura Levitici 19. *Non argurabimini, nec observabitis somnia.* Et Eccli. 5. *Multos errare fecerunt somnia.* 2°. Concilium Ancyranum can. 23. quinque annorum pœnitentiam imponit iis qui somnia vel divinationes qualibet secundum mores Gentilium observant. 3°. Concilium Parisiense I. anno 829. sic habet: *Exiant & alia perniciosissima mala, quæ ex ritu Gentilium remanisse dubium non est, ut sunt somniorum conjectores, quos divina lex irretractabiliter puniri jubet.* Per hæc tamen non prohibemur obedire Deo in somno loquenti, prout locutus est Salomoni, & S. Josepho; sed valde cavendum, ne falsò Deus esse putetur, qui tunc loquitur, ubi reverà dæmon est, qui id facit ad decipiendum. Ad quod discernendum proderit legere egyptium librum Cardinalis Bona de discretione spirituum cap. 16. & 17.

412 Non prohibemur etiam considerare somnia, ut ex illis cognoscatur, non res aliqua futura à libero hominis arbitrio dependens, sed corporis constitutio. Quia, ut S. Thomas dicit q. 95. a. 6. *ex interiori dispositione corporis formatur aliquis motus in phantasia, conveniens tali dispositioni; sicut in homine, in quo abundant frigidè humores, recurrunt in somnis quod vel sit in aqua, vel nive. Et propter hoc Medici dicunt esse intendendum somnis, ad cognoscendum interiores dispositiones.*

413 Ad divinationes occultorum pertinet criminosa illa divinatio, quæ, sine divina revelatione, locus designatur, per viam ordinariam incognitus, in quo extat res deperdita, vel quis sit homo, qui nobis nocumentum intulit, vel infert, vel inferre tentat, vel aliquid ejusmodi. Uno verbo tacita (si non expressa) dæmonis invocatio adesse censetur, quandocumque quis utitur aliquâ re, verbo, aut signo, quasi habente virtutem ad certos effectus, ad quos constat nec naturalem habere, nec divinam. Tunc enim tacitè consentire censetur in dæmoniacum auxilium. Utrovis modo fiat, sive expressè, sive tacitè, sine dubio est mortale peccatum, si homo cognoscebat, vel cognoscere, vel saltem du-

bitare poterat & debebat, tale quid nec naturali virtute fieri posse, nec divinâ fieri, sed diabolicâ dumtaxat. Tamet si aliquos à mortali excusare posse videatur rusticana simplicitas & ignorantia, conjuncta cum tali animi præparatione, ut si dæmonis concursum adesse cognosceret, prorsus id omitteret: cum taliter affectus non efficiatur dæmonum socius, saltem formaliter. Pro generali siquidem regula habendum (ait Cajetanus verbo *divinatio* n. 2.) quod *ubi nulla intervenit dæmonum invocatio, nec explicita, nec implicita, & non est mala intentio, non incurrit mortale peccatum.*

CAPUT LII.

Explicatur quid & quomplex sit vana observantia.

Vana observantia est superstitio, quæ ex 414 signis vana, id est ad effectus expectatos inutilibus, seu nullam virtutem naturalem, nec divinam habentibus, certo expectantur tales effectus. Est triplex, prima, *ars notoria*, quæ quis certò credit assequi scientiam absque studio, per preces quasdam, jejunia, figurarum inspectiones, aliaque ejusmodi, quibus dæmon se immitcens, scientiam quamdam apparentem subinde ingerit, quæ tamen per exorcismos adimitur, sicut & per pœnitentiam, quæ ad Deum conversus ad præstantiam redit ignorantiam. Secunda, *observatio sanitatum*, quæ adhibentur signa inania, characteres, & alia, etiam pietatis speciem habentia, ad conservandam, vel recuperandam sanitatem. Tertia, *observatio futurorum eventuum*, bonorum, vel malorum, quæ sumuntur ex faustorum vel infaustorum dierum observatione, numero assidentium in mensa (ut quòd unus ex assidentibus isto anno moriturus sit, si tredecim assideant) & aliis similibus vanitatibus, ex quibus conjicitur eventurum aliquid nullam habens naturalem, nec supernaturalem connexionem, nec dependentiam à tali signo. Unde Deus, in vindictam ejusmodi vanitatum, non rarò permittit evenire quod timeretur. Suntque sine dubio peccata mortalia, si ejusmodi signis cetera credulitas adhibeatur, nisi ignorantia facti, vel simplicitas magna subinde excuset.

Contra artem notoriam S. Thomas q. 96. 415 a. 1. sic habet: *Ars notoria est illicita & inefficax. Illicita quidem est, quia utitur quibusdam ad scientiam acquirendam, quæ non habent secundum se virtutem cansandi scientiam; sicut inspectione quarundam figurarum, & prolatione quarundam ignotorum verborum, & aliis hujusmodi. Et ideo hujusmodi ars non utitur his ut causis, sed ut signis: non autem ut signis divinitus institutis, sicut sunt sacramentalia signa. Unde relinquatur, quòd sine supervacua signa; & per consequens pertinentia ad pacta quadam significationum cum dæmonibus placita atque federata. Et ideo ars notoria penitus est repudianda & fugienda Christiano, sicut & alia*